

Уведено у нови инвентар бр. 737-(1)
1 Јануара 1942 год.

VII. МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС

ЗА

КРИМИНАЛНУ АНТРОПОЛОГИЈУ

Dr. Д. М. Суботић.

Прештампано из АРХИВА ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

БЕОГРАД

ШТАМПАРИЈА — „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ“

Димитрија Гавриловића (пређе А. М. Станојевића)

(КНЕГИЊЕ ЉУВИЦЕ УЛ. БР. 6.)

1912.

VII. МЕЂУНАРОДНИ КОНГРЕС ЗА КРИМИНАЛНУ АНТРОПОЛОГИЈУ.

Уверен, да за читаоце „Архива“ неће бити без интереса да их упознам изближе са радом овога конгреса, решио сам се на писање овога реферата. С друге опет стране осећам потребу, да о значају овога конгреса треба у нашој литератури проговорити неколико речи. Међународни конгреси за криминалну антропологију имају већ своју историју: први конгрес одржат је у Риму 1885, други у Паризу 1889, трећи у Брислу 1892, четврти у Женеви 1896, пети у Амстердаму 1901, шести у Турину 1906 и овај седми у Келну 1911 године. Сви ови конгреси имали су за циљ научно истраживање узрока вршењу кривичних дела и истраживање њиховог односа према биологији и социологији.

Питање о томе: шта је узрок чињењу кривичних дела није новог датума; оно постоји још од давнашњих времена, али је оно добило свој нарочити значај од онога доба, кад се почело тврдити, да кривична дела имају везе са биологијом и социологијом.

Истраживање ових узрока и њихово утврђење независно је од појма правичности, који служи за основицу казне по теорији представника старе класичне школе казног права као што не стоји ни у каквој непосредној вези са корисношћу казне који захтев истичу представници нове тзв. позитивне школе. Обе ове школе имају интереса, да се у борби против криминалитета научно утврде узроци његови и пронађу средства за борбу против њега, и ако има какве узрочне везе између кривичних дела и биолошких особина кривчевих или друштвене-социјалне средине, у којој је он одрастао и проводи свој век, да пронађе превентивне мере или у опште потребне мере, које би дејствовале на преображај дотичних

чланова друштвене заједнице и смањење или уништај криминалитета. Отуда је природно, да и присталице класичне школе могу имати и имају великог интереса за рад ових конгреса за криминалну антропологију. У осталом криминална антропологија са криминалном социологијом јесу две основне помоћне науке казненог права, које помажу правилном разумевању криминалитета, циљу казне и њеном дејству на друштвени правни развитац.

Ја се на овом месту не могу упуштати у детаљно излагање разлика у схватању казненог права по гледишту класичне и позитивне школе, пошто то долази ван обима овога реферата, који има за циљ само да поднесе читаоцу извештај о раду једнога конгреса на коме су изложени резултати научног рада у области казненог права за последњих пет година, од последњег конгреса.

Довољно је напоменути само то, да је област криминалне антропологије и криминалне социологије заједничка област казненог права за присталице обе школе: и за оне који казну сматрају као захтев правичности, као и за оне који у њој виде само захтев корисности. Једна општа линија између ова два захтева не да се у осталом повући, јер и правичност има своју границу у корисности, као што се и корисност ограничава правичношћу. Отуда је дошло то, да присталице класичне школе не захтевају више, да се при растурању друштвене заједнице и последњи убица убије пре но што се друштво растури, као што ни присталице нове школе не захтевају више, да се извесно лице, за које постоји, на основу антрополошких знакова, да ће учинити кривично дело, затвори и лиши слободе („казни“) пре но што је учинило кривично дело, — и они дакле захтевају као услов казне: претходно извршено дело.

Налазећи се на том заједничком становишту: услов извршеног кривичног дела, обе школе имају онда и заједнички интерес, да објасне узроке његовом извршењу и пронађу најбоља средства за његово сузбијање или умањење. Од представника обе школе далеко је помисао, да ће се једном пронаћи таква средства, којима ће се отклонити свако извршење кривичних дела. Али криминална политика у оба правца

је иста: да се смањи или делом отклони криминалитет. Једна тачка у којој се представници разилазе, то је у схватању казне. Питање о томе задире чак и у филозофију; али за практичног криминалисту без значаја је, да ли ће се извесна мера која је изречена против учиниоца кривичног дела схватити као казна у смислу захтева правичности, или ће се она схватити као казна у смислу мере сигурности, јер се у оба случаја та мера изриче ради заштите друштвене заједнице и њеног поретка. Донекле је ово питање чак и ствар веровања, јер онај ко је уверен, да у друштвеној заједници постоји један општи неопишљиви осећај правичности, који захтева казну поред свега тога, што је дотично лице извршило кривично дело под утицајем биолошких особина, наслеђених од својих предака, и социјалних прилика, које су га опкољавале, не може никако напустити то своје веровање и прићи противном, које овим особинама и приликама хоће да да такав утицај, који потпуно искључује моралну одговорност и дотично лице посматра само као какву опасну јединку, према којој примењује извесна средства сигурности, као према каквој „вредоносној“ животињи. Но ма каква схватања о томе била, рад конгреса за криминалну антропологију има свој општи интерес за све правнике, лекаре психијатре, специјално судске лекаре, као и за сваког оног ко се интересује социјалним питањима, међу које питања из области казненог права долазе на прво место.

Рад конгреса био је обилан: он је обухватио време од 5 дана, са осам седница од 3—4 сата рада. Конгрес је трајао од 9—13 октобра п. н. Отворен је у свечаној сали „Гирзених“, а остале су седнице држате у једној сали „велике трговачке школе“. Организатори конгреса: професори Сомер, Курела и Ашафенбург учинили су све са своје стране, што је било потребно, да конгрес покаже озбиљан научни рад. И збиља, кад се човек види у једној средини од две стотине најинтелигентнијих људи: лекара и правника, међу којима се налазе првокласни научници, он мора да добије импулса за даљи научни рад. Бесконечно је велико поље научног рада, а људске силе бесконачно су мале, да све схвате, све проуче и све објасне. Ту је потребан већи заједнички рад. И на једном оваквом конгресу човек је у могућности, да се користи научним сазнањем свих других, који су много вре-

2 Опширније о томе видети моју расправу: „Казна и њен циљ“ 1909.

мена провели учећи и радећи; човек тада нема потребе да све чита, он се усмено користи саопштењима дотичних референата. Ми немамо потребе, да идемо у Аустралију или Африку, Америку или Азију или да лутамо по разним европским државама да све оно сазнамо што су други већ проучили; довољно је доћи на један овакав конгрес и чути све оно, што је потребно да знамо, и то од људи, који су стручно и с највећом научном скрупулозношћу све то проучили. Осем тога ми се узајамно на конгресима учимо, како треба радити и како је заједнички рад управо тај који подстиче на даљи научни напредак. На послетку лична познанства, која се учине на конгресима нису такође без значаја за даљи развој науке, јер она дају могућности за одржање везе у научном раду између научника разних држава, као што могу да даду и повода упоредним проучавањима разних научних питања, као што ће бити случај са нашим пројектом новог казненог законика, за чију сам критику заинтересовао четири чувена немачка професора, који су ми ову сарадњу обећали.

Конгрес је отворио проф. *Aschaffenburg* поздравном речи у којој је изложио значај овога конгреса, и нове школе казненог права која стоји у тесној вези са овим конгресом. Нов правац у казненом праву захтева строго индивидуално поступање са злочинцем, али не из обзира правичности, већ и поглавито с обзиром на заштиту друштва. Он наводи као пример, да је још Густав Адолф, за време трајања тридесетогодишњег рата први пут покушао, да оствари идеју, да се злочинци, чија је непоправљивост доказана, имају спречити од поновног извршења злочина тиме, што ће се доживотно лишити слободе, и да је један од његових наследника на шведском престолу, Оскар II, покушао, да извршење казне доведе у везу са овом идејом; наводи даље, да криминална антропологија има сличне циљеве: да утврђене резултате научних истраживања примени на правосуђе и ово с њима доведе у везу, — да антропологија нема за циљ да руши, да она није револуционарна, већ да она служи циљу подизања и учвршћивања. Њен се задатак састоји у томе, да помоћу извесне методе пронађе унутрашње и спољашње узроке злочина и да њиховим отклањањем спречи криминалитет.

После Ашафенбурга, говорио је проф. *Kurella* о Ломброзу и његовом значају за антропологију и науку казненог

права. Време у коме је Ломброзо рођен учинило га је заступником позитивизма, који је у филозофији примљен од Comte-a, а у биологији од Lamarck-a, и који хоће да природу и човечанство подвргне истим законима. Овај позитивизам провео је Ломброзо консеквентно при научном истраживању појава код човека, тако да је он покушао, да све полне разлике, разлике интелектуалних особина, разлике социјалних прилика објасни извесним научним хипотезама. — Главни научни рад Ломбровов пада у доба од 1866—1900 год., а његов значај за казнено право састоји се у томе, што је он управо творац покренуте реформе у области казненог права, које захтева прилагођавање казненог права циљевима који проистичу из природе злочина.

Читаоцу је познато, да је Ломброзо умро 1909. год. у 75-ој години. Овај говор проф. Куреле био је т. р. хвала и слава имену Ломбровову.

За тим се прешло на стварни рад по програму.

Римски професор *Ferri* реферисао је конгресу о новим пројектима казnenих законика за Аустрију, Немачку и Швајцарску. Он је у своме говору истакао ово: да је основни закључак криминалне антропологије, да је сваки злочин резултат физиолошко-психичких особина дотичног лица с једне стране и социјалних и физичких особина средине, у којој живи с друге стране; да разнолике мешавине утицаја личних особина и дотичне средине одлучују тип злочинчев; тако имамо: рођене злочинце, душевно-болесне злочинце, случајне злочинце, злочинце услед страсти и злочинце из навике. Сви су они морално са гледишта метафизичког неодговорни али су ипак за то за социјални живот привремено или трајно неподесни и опасни. Отуда криминална социологија изводи закључак, да је друштво у свом интересу присиљено т.ј. да има право и дужност, да се стара за заштиту своју против злочинаца. Да ова социјална одбрана има једну претпоставку: да је злочинац извршио једну од оних радња, коју законодавац означава као злочин. Према томе је злочиначка радња само један био-социални симптом злочиначке личности, и социјална одбрана може се предузети разним мерама као што су: давање накнаде, уништај личности или њено искључење из друштва. Формулисање ових закључака у један нов законик, сматра Фери, као супротност садашњем класичном

праву и како је такав прелаз у историји немогућ, он налази да се само после једног прелазног стања може постићи захтев новог правца. Критикујући поменуте пројекте он их налази у овом прелазном стању од старог правосуђа ка новом и да према томе новој школи криминалне антропологије и криминалне социологије припада будућност.

На предлог Фернев, конгрес је поводом овога реферата донео овакав закључак: „После дискусије о претходним пројектима казних закона за Швајцарску, Немачку и Аустрију конгрес констатује са задовољством, да ова законодавна дела реалишу видне покушаје систематске примене закључака антрополошких и криминално - социолошких ради одбране друштва против криминалитета.“

У седници после подне држао је врло интересно предавање проф. *Klaatsch* из Бреславе о „морфологији и психологији примитивних људских раса“. Пошто је провео три године, проучавајући прилике у Аустралији, он је дошао до закључка, да прастановници Аустралије, који су међу свима расама најпримитивнији, просечно показују обележја слична садашњем европском становништву и да се према томе могу означити као корен становништва нашег континента. Њихова спољна форма као и њихова психологија, специјално њихова етика, основно не стоје на једној нижој степеници но што је то у Европи случај, шта више они потсећају у многеме на стадијум младости Европе. Тамо се налази чак извесна интелигенција, која се испољава у говору, рачунању и хумору, с друге стране опет разумно васпитање деце, строго поштовање туђе својине, љубав према животињама, поштовање мртваца и слична обележја високог морала. Услед тога, што су неспособни, да увек разликују стварно од нестварног, они су слични деци у погледу појма истине. Као други корен европског становништва означава он расу т.зв. неандертал, која у многеме потсећа на тип негра или горила и да према томе није искључена могућност, да злочиначке наклоности данашњег европљанина стоје у вези са сродством с овом расом. Закључци се Клачеви састоје у томе: да у садашњем становништву централне Европе постоје два елемента; да оријентални тип превлађује; да постоји могућност извесног односа између криминалних тежња и наслеђа типа т.зв. неандертала; и да на послетку из тога произлази по-

треба испитивања мозга код злочинаца с обзиром на ове нове проналаске.

У вези с овим предавањем држао је проф. *Rosenfeld* из Минстера једно предавање о „односу између расе и злочинства“. Он је овде схватио значај расе у биолошком, не у етнолошком смислу. Свака се раса карактерише извесним телесним и душевним особинама, добивеним наслеђем. По себи свака се душевна особина може наследити, у колико се не тиче особина лично стечених. Што се тиче злочина, он, у већини случајева, почива на извесним душевним особинама, али се ипак не сме тврдити, да ове особине условљавају увек и извршење злочина. Наслеђе злочиначких особина као такво не постоји: наслеђује се у опште морална поквареност, која може одвести ка извршењу каквог злочина. С тога је он противан кастрацији као средству борбе против злочина, без обзира још и на то, што таква метода својим дејством наседа на законима наслеђа.

После овога имао је, да реферише „О утицају личних особина и средине на злочин“ генерални државни адвокат из Венеције *Garofalo*. Али како он није дошао, то је проф. Фери прочитао реферат Гарофалов. Суштина овога реферата састоји се у томе: опште је познато, да „социјална средина“ т.ј. заједничко дејствовање навика, идеја, предрасуда, моралног васпитања, привредног стања и других фактора стоји у тесној вези са обимом и формом криминалитета. Ако је у каквој друштвеној групи морални осећај ухватио корена, то повреда овог осећаја изазива код становништва негодовање. Супротан факат налазимо, кад се већина становништва налази у стању незнања и беде. Тиме се помаже појава таквих схватања и предрасуда, које извесне злочине оправдавају или их сматрају за неопходне. У овом случају није више абнормалан злочинац, већ онај, чије се морално и интелектуално развиће уздиже изнад просечне средине. Тиме се може разумети попустљивост поротника при суђењу у коме се налази израз душе народне. Према томе не може се оспорити, ако је социјална средина морално чиста, да се већина злочина и преступа има свести на индивидуалне инстинкте, и на против, ако је морална средина нечиста, да одговорност за кривична дела пада на ову средину. Из тога следује несумњиво, да се у просвећењу народном може наћи једно

моћно средство за сузбијање криминалитета. Заблуда је пак вели овај реферат, кад се верује, да је дејство казне без утицаја на ток криминалитета. Напротив он тврди, да строга примена добро одмерене казне није од малог утицаја на стварање воље код кривца; свакојако да је њено дејство лагано и каткад тек у току неколико генерација. У сваком случају закон дејствује одлучно на даље образовање моралног осећаја код друштвених класа.

Последње предавање првога дана конгреса било је „О криминалитету послуге“, које је држао судија *de Ryckère* из Брисла. Он је претходно утврдио, да не постоји један нарочити антрополошки тип слушкиње. Криминалитет слушкиња приписује поглавито алкохолизму, који узима све више маха у овом друштвеном слоју, и који их по том одводи проституцији. Он предлаже проучавање овог питања у свима земљама. У сваком случају, као моћно средство спречавања њиховог криминалитета, препоручује стварање централних кућа у свакој већој вароши, где би се слушкиње могле сместити за време док су без места — службе.

Тиме је закључен први дан рада конгреса: са две седнице у току дана. Други дан конгреса отпочео је са рефератом генералног директора белгијског министарства правде *Maus* о заштити малолетних криваца. Пошто референат није дошао, то је прочитан његов реферат у коме он истиче разлику, која постоји између криминалитета малолетника и одраслих. Она се састоји како у објективној основи, јер је мања опасност од самог дела него од тога факта што пред собом имамо једног малолетника, који може постати злочинац из навике, тако у субјективној основи, јер је морална, лична одговорност малолетника знатно мања, пошто је поглавито под утицајем околине. При томе се мора издвојити питање о разбору код малолетника, као питање чисто филозофско, које одстрањује пажњу од околности самог дела и средстава подесних за примену према таквом малолетнику. Он сматра казне изречене против малолетника као штетне и препоручује васпитање малолетника, које мора бити принудно. Такви малолетници треба, по његовом предлогу, да проведу извесно време у каквом заводу за посматрање, а после тога остатак времена у нарочитим заводима, подесним према њиховим особеностима, при чему се мора водити особити рачун

о добру, психолошком и физиолошком карактеру и у опште душевним особинама малолетника. У том циљу он предлаже и сарадњу приватних завода. Пошто је за васпитање деце нормални и најподеснији центар њихова фамилија, то ово интернирање треба предузимати само изузетно а покушати њихову поправку било у истој фамилији, ако је то још могуће, или у каквој другој под надзором судије и уз сарадњу каквог друштва за заштиту малолетника. Што се тиче самог поступка истраге, он предлаже нарочиту истрагу односа околине, начина живота, узрока извршеног злочина, како би се према томе утврдила потребна мера, коју треба предузети према малолетнику. Исто тако треба и сам поступак пред судом изменити за малолетнике, што се постиже установом судова за малолетнике.

После тога говорио је проф. *Cramer*, о начину поступања с малолетним кривцима, у колико се они тичу психијатре. Његова систематска истраживања довела су га до резултата, да је више од половине таквих лица психопатолошка, да данас велики део душевно абнормних долази у групу слабоумних, а остатак је у главном са извесним дегенерацијама. Утврђење психопатолошког стања постиже се тек дужим истраживањем и посматрањем. Кад је овај факат душевног дефекта утврђен, он налази да је најподесније средство, да се такви слабоумници повере нарочитом државном старању о њима, са доцнијом мером стављања истих под туторство, а за теже случаје чак и стављање у нарочите заводе за лечење или чак и болнице за душевне болести. У сваком случају такви слабоумници не могу бити војни обвезници. —

У вези се ова два предавања говорила је ћерка пок. Ломброза D-r *Gina Lombroso — Ferrero* о користима пробног система за децу и његовој опасности за одрасле. Бавећи се у Америци она је проучила тамошњи систем пробације и саопштава конгресу, да се он састоји у томе, што осуђеници по свом изласку из казненог завода, остају још неко време под контролом у погледу њиховог владања. Ова се контрола у погледу малолетника врши посредством чланова нарочитих друштава, а у погледу одраслих посредством нарочито плаћених чиновника. Она је у свом посматрању дошла до закључка да овај систем даје добрих резултата у погледу малолетних

док у погледу одраслих показује и штетне резултате, као и полициски надзор у опште.

После овога предавања и једне опште дискусије о сва три предавања говорио је проф. *Carrara* из Турина о значају телесних аномалија злочинца у теорији и пракси, с нарочитим обзиром на давање вештачког судског мишљења. Предавање је било од особитог интереса. Говорник излаже: да су односи између физичких и психичних аномалија од двојаког интереса, како теориског тако и практичног. Са практичног, јер нам дају могућности да по њима утврдимо наклоност извесног лица ка извршењу кривичног дела; са теоријског, јер нам дају карактеристичне доказе за психично развиће и биолошки значај криминалне дегенерације. Он истиче нарочиту заслугу Ломброзову, што је пронашао и утврдио, да тешке телесне аномалије стоје увек у тесној вези са тешким формама криминалитета. Схватање Ломброзово о „криминалном типу“ разликује се од свих претходних и потоњих схватања у томе, што оно у постојању злочиначких наклонности приписује највећи значај биолошким моментима, а социјалном даје само споредан, секундарни значај, док их друга схватања сматрају као главни узрок злочина. Значај Ломброзов за криминалну антропологију састоји се у томе, што је он утврдио, да је злочин један природан догађај, који подлежи нарочитом закону развића и има своје нарочито оправдање; да се он не може више сматрати као какав жалосни или самовољни *casus naturalis*. Антрополошко проучавање кривца добива у толико већи значај, што описивање и биолошка оцена његових душевних и телесних дегенерисаних особина није од важности само са становишта клиничне дијагнозе, већ истовремено служи и као научни докуменат. Са тога становишта, он истиче, да је унутрашњи састав нашег тела исто толико од важности, још и важнији но што су спољне особености. У колико су ова одступања од нормалног типа већа у толико се она јаче јављају у спољним обележјима.

У дискусији су устали проф. *Сомер* и проф. *Странски* против оваквог екстремног схватања узрочности између кривичног дела и телесних аномалија.

У четвртој седници после подне настављен је рад. Говорио је *Dr Lattes* из Турина, о асиметрији злочиначког мозга.

Научно испитивање мозга није још одвело у овом правцу позитивним резултатима. Извесне аномалије, које се опажају нису педесне, да злочиначком мозгу даду особену физиогномију, какву има злочиначка лобања. Ипак је дошао до резултата, да извесан однос постоји између веће асиметрије злочиначког мозга и асиметрије лобање. Овај особито важни фактор, нарочито да између церебралних одступања и одступања лобање постоји извешан паралелизам, даје му права да дође до закључка: да морфолошке асиметрије главе, нису увек, као што то хоће Ломброзо, патолошког порекла, али су ипак сметње за развиће, што одводи закључку, да је „криминални тип“ врло промењив.

После овога настала је група предавања о душевно болесним лицима. Референти по овом предмету били су *Dr Saparito*, управник болнице за душевно болесне злочинце из Аверзе, и *Dr Keravel* лекар једног париског азила. Тема је о томе: како се имају сместити опасна душевно болесна лица. Сапорито посматра овај проблем са три гледишта: клиничног, социјалног и административног, према којима се имају предузети и мере сигурности. Са гледишта медицинског разликују се три групе ових лица: у прву групу долазе таква лица, која су у првом реду душевно болесна, па онда постану злочинци (т. зв. *verbrecherische Geisteskranke*); у другу групу долазе таква лица код којих постоји већ злочиначки карактер а душевно болесни постану под утицајем разних узрока (т. зв. *geisteskranke Verbrecher*); и трећу групу чине прави злочинци или аномални, код којих постоји наклоност, да рђаво раде, у њиховој телесној или душевној особености или у унутрашњим урођеним или атавистичким особеностима или у спољним утицајима околине (т. зв. чист тип Ломброзов), који се укупно обухватају именом морално слабоумних. — Са гледишта социјалног он налази да друштво није довољно заштићено према злочинцима душевно болесним. С тога он захтева као средство предохране интернирање таквог злочинца на основу очигледних лекарских находа и доказа. Пре свега мора се одлучити, да ли постоји општа опасност од дотичног лица или не, на основу чега судија има изрећи одлуку, да ли ће се дотични злочинац пустити у слободу или не. Са гледишта административног он захтева, да се сваки злочинац подвргне антрополошком и психијатријском

испитивању, у нарочитим за то подигнутим институтима, са-
образним разним врстама злочина. У том циљу, ради заштите
друштва, он предлаже шест разних врста завода: 1. истражни
затвор као станица за посматрање (права криминално-антро-
полошка клиника); 2. казнени затвор, као установа за васпи-
тање и поправку за злочинце у чију се поправку верује;
3. лудница са искључивим циљевима лечења; 4. завод за
душевно-болесне злочинце, који има за циљ лечење и изо-
лирање; 5. завод сигурности за морално слабоумне и неизле-
чиве, при чему је сигурност главни циљ; и 6. реформатори
т. ј. завод за покварене или злочинце малолетнике, који опет
према својим психичким особинама могу бити подељени у
посебна одељења. На тај би се начин, по његовом мишљењу
постигао један моћан систем средстава у борби против кри-
миналитета.

Други референат Керавел захтева такође деобу злочи-
наца душевно болесних у нарочите групе. Тако: треба при
казненим заводима подићи одељење за душевно оболеле осу-
ђенике ради специјалног третирања и лечења; неизлечиво
душевно болесне осуђенике при истеку њихове казне треба
спроводити у опште болнице за душевне болести; у случају
опште опасности таквих лица, треба за њих подићи опет спе-
цијална унутрашња одељења; и на послетку питање о отпу-
штању таквих душевно болесних лица треба оставити на ре-
шење судској власти, док је за отпуштање осталих болесника
довољно решење административне власти. У оба случаја ми-
шљење стручних лекара има бити од пресудног значаја.

У вези с тим било је предавање о мерама, које треба
предузети према периодично душевно-болесним опасним ли-
цима, које је држао Dr *Evenesen* из Норвешке. Он вели, да,
по данашњем схватању науке, лица која пате од периодич-
ног лудила, нису у слободним интервалама душевно болесна,
и да нема према томе разлога да се у том времену лишавају
слободе. Мере сигурности, које се имају предузети у том слу-
чају, састоје се само у извесном надзору од стране фамилије
или полиције, како би се дотично лице у случају наступа
периодичног лудила спречило од извршења кривичног дела.
Да би се ипак друштво довољно заштитило, налази да је
сасвим на свом месту једна казнена одредба, по којој би се
она лица, која пате од чешће поновљеног периодичног лу-

дила, могла и у времену слободних интервала (пуне свести)
интернирати било у каквом заводу за чување, било у каквој
болници за душевне болести или у опште у каквом крими-
налном азилу. Отпуштање из завода има се у сваком слу-
чају поверити суду.

На послетку у овој седници држао је још Dr *Kinberg*
из Стоколма предавање о обавезном судско-психијатријском
прегледу извесних категорија криваца. Такав преглед он
сматра за неопходно потребан у свима случајима, где врста
злочина даје повода сумњи о постојању патолошких одсту-
пања, поглавито код тешких злочина, код поврата, код ста-
раца који први пут учине кривично дело и код скитница.

Трећи дан конгреса, пета седница била је посвећена
чисто правницима. Реферисало се и дискутовало о неодре-
ђеној осуди злочинаца. Референти су били проф. *von Gleispach*
из Прага и проф. *Thyrén* из Шведске. Проф. Глајспач дао је
одмах дефиницију неодређене осуде, која се састоји у томе,
што се осуђеник лишава слободе на неодређено време, и
навео да ова идеја није нова у казненом праву, јер ју је
познавао још 16 век, а делом је била примењена у Аустрији
под Маријом Терезијом у погледу повратника. Иста идеја
примењена је у Енглеској у њеном систему депортације, и
на послетку ова је идеја продрла у све нове (последње) про-
јекте казнених законика. Поступање с малолетним кривцима,
који су прешли извесно доба живота, зависи од одговора на
питање о способности за урачуњивост; ако се ова не призна
да постоји, онда се у извесним околностима приступа при-
нудном васпитању таквог малолетног злочинца, које услед
тога што није ограничено има сличности са неодређеном
осудом. У погледу душевно слабоумних, према којима се за
време њихове опасности примењује лишење слободе од не-
одређеног времена, налази се слична установа. Тако исто у
погледу пијанаца и лениваца, према којима се после издр-
жане казне чији је рок одређен, примењује још нарочито
поступање у нарочито за то подесним заводима. На послетку
и у погледу злочинаца из навике прибегло се још одавно
средству затвора сигурности ради заштите друштва, као што
је случај у Енглеској, а у Америци је овај систем примењен
и према обичним кривцима. Питање настаје у погледу тога:
како се има поступати с нормалним кривцима, т. ј. онима,

који не долазе ни у једну од напред три наведене групе. За решење тога питања он се користи практичном применом у Америци, где је она поступно у све већој примени. Пошто суд изрекне, да је извесно лице криво за учињено дело, оно га упућује у т. зв. реформатори у циљу прилагођавања на правни друштвени поредак, али у сваком случају одређује се извесна минимална и максимална граница казне, која је предвиђена било законом или судском одлуком. За тим излаже како се по немачком схватању разликују појмови „казне“ и „мере сигурности“; како се збиља не може порећи да казна врши извесну социјално-етичку функцију; и како се судском одлуком истиче одлучно однос између кривичног дела и казне као средства испаштања. На против „мере сигурности“ имају извештај блажи карактер у погледу схватања кривичног дела. Принцип неодређене осуде стоји на средини. Код одређене осуде поједино кривично дело и кривична одговорност стоје у првом реду питања, којима се судија интересује: — казна је израз одмазде — накнада за учињено кривично дело. Услед тога, што краткороче казне нису показале повољне резултате, он препоручује неодређену осуду, којом се даља судбина кривца задржава у рукама; она се не сме схватити као средство поремећаја, већ средство јачања правног поретка у борби против злочинаца. Он признаје, да провођење ове установе наилази у пракси на тешкоће, али констатује у основи оправданост и целисходност идеје о неодређеној осуди.

Своје захтеве у погледу неодређене осуде проф. v. Глајспих изложио је у овом мотивисаном предлогу: „VII. интернационални конгрес за криминалну антропологију препоручује, да се код злочинаца чији злочини почивају поглавито на оскудици социјалног прилагођења, примени неодређена осуда т. ј. осуда на казну чије трајање — свакојак у пространо остављеним границама — зависи од тога да ли се учинилац прилагодио друштвеној средини“; — коме је придружио још и овај други предлог: „I. вишеструки повратници и опште опасни злочинци од професије имају се лишити слободе све дотле док ова општа опасност постоји. Отпуштање из казног завода има бити условно; и II. неодређена осуда има се вршити по принципу прогресивном. А у циљу заштите слободе осуђеника служи ово двоје: 1. максимуми казне и 2. састав нарочитих комисија за отпуст осуђеника из завода“.

Проф. Тирен говорио је као други референт о истој теми. Он вели, да нова идеја, да се питање о реакцији против социјалне опасности има решити слично поступању у медицини с болесником, превиђа пре свега особено значење казне, која искључује свако поређење с медицином, јер се услед тога схватања долази до закључка, да се казна или бесконачно продужи или сувише смањи, услед чега се шкоди како циљу индивидуалне тако и генералне превенције. Мора се наћи нарочито поступање. После ова два реферата отпочела је жива дискусија, у којој су узела учешћа:

проф. *Friedmann*, који вели, да принцип неодређене осуде нема више ничега заједничког са идејом одмазде, на којој почива наше данашње целокупно правно схватање; да је овај принцип управљен на заштиту интереса заједнице и да му је задатак: борба против социјалних недостатака у личности учиниоца кривичног дела; да форма државне репресије стоји у свако доба у тесној вези са фазом развића друштвених, привредних и правних установа дотичне државе; да се не може оспорити, да је правна свест још верна идеји одмазде и принципу индивидуалне заштите, и да је врло сумњиво увести у праксу нова сазнања пре но што је створено потребно земљиште за то. Он не оспорава, да се у будућности има тежити установи неодређене осуде, али за садашњост захтева: одређену казну и неодређене мере сигурности. У том је смислу прочитао конгресу и формулисани предлог; —

проф. *Ferri* вели, да одмеравање казне без обзира на њено дејство личи у многome на механичко справљање каквог, увек истог лека, без обзира на његово дејство. Он захтева нарочите гаранције за осуђеника, који би неодређеном осудом могао бити изложен неправедности; —

проф. *Landesberg* вели, да је старо схватање о казни одмазде преживело, али да је ново схватање ипак једна нианса идеје одмазде. Овде је стало до практичних резултата, које треба неодређеном осудом постићи; —

проф. *Aschaffenburg* је одлучни присталица неодређене осуде. Он налази, да је бесмислица пуштати људе из затвора, за које постоји веровање, да ће понова учинити какво кривично дело, — њих треба задржати у затвору сигурности све дотле док не изгубе своје антисоцијалне нагоне, дакле према околностима имају ту остати доживотно. По себи се

разуме, вели, да се овај доживотни затвор има применити само према тежим повратницима. Неодређена се осуда има тамо применити, где је антисоцијална воља јако испољена и где је општа опасност очигледна. Вели, да није истина, да неодређена осуда нема заштрашавајућег карактера, јер могућност да се дуже година остане у затвору мора дејствовати као моћно средство застрашења. Што се тиче практичног уређења питања о чиновништву, које има да се стара о извршењу ове казне и оцени осуђеника, вели, да се све то да удесити претходним образовањем тих чиновника, и да су бојазни у том правцу претеране; —

v. *Engelen* наводи, да америкаанско искуство застрашава, јер се отпуштени осуђеници у већини случајева нису прилагодили средини, већ су се показали као непоправљиви; —

проф. v. *Hamel* примећува, ма да је присталица неодређене осуде, да не треба ићи сувише брзо; треба претходно проширити у народ резултате научног истраживања, како би се произвела промена правног схватања. Пре неодређене осуде треба приступити установи привременог отпуста на пробу, где ће се утврдити, да ли је жељени циљ поправке постигнут. У сваком случају мора се о томе водити строг рачун, да тако отпуштени осуђеник дође у једну средину, којој се може прилагодити и да не буде просто избачен на улицу из завода;

директор казног завода *Pollitz* говорио је против неодређене осуде; и

на послетку v. *Hessert* сматра неодређену осуду као једно факултативно средство у борби против злочинаца из навике, које ће у будућности имати све већу примену.

На крају после ове обилне дискусије, конгрес, због оскудице у времену, није успео овога дана, да по овоме питању донесе резолуцију. Она је донета накнадно у последњој седници и гласи онако, како сам горе изложио предлог проф. Глајспаха.

За после подне био је предвиђен излет у околину Келна, ради разгледања и проучавања рајнских завода за рад и поправку у *Brauweiler*, 14 км. далеко од Келна. Ту се налазе три завода: завод за принудни рад, одељење за сиромаше и болница за душевно болесне (примљене из ова прва два одељења). О детаљнијем уређењу и циљу ових завода није место да се говори сад. То ће бити предмет мога нарочитог рефе-

рата, пошто ова установа заслужује особиту пажњу и има специјалног интереса и за наше прилике.

Научни рад конгреса настављен је у четвртак, пре подне, у шестој седници, која је обухватила реферисање, предавања и дискусију у главном о садашњем стању криминалне психологије. Референти су били проф. *Sommer* и проф. *Mittermaier*, оба из Гисена.

Проф. *Сомер* је говорио о томе, да је криминална психологија само један део аналитичне психологије, која својом нарочитом методом покушава, да проучи душевно стање појединих људи или читавих друштвених група. Она се бави поглавито душевним стањем оних лица, која су извршила какву правну повреду, а у првом реду опет оних лица, која су испољила особиту опасност за друштвену заједницу. Она стоји у тесној вези са судском психијатријом а у многоме употребљава методе медицинске психијатрије при истраживању извесних душевних функција. Кривична се радња појављује за крим. психолога као израз једног унутрашњег стања, које треба да се утврди психолошким средствима истраживања. Кривични поступак управо је тај који даје потребан материјал за психолошку оцену; отуда и његова тесна веза са криминалном психологијом. Према томе криминална је психологија наставак развића психолошких момената, који се у поступку налазе. Методски изведена до краја она се бави систематском истрагом људских радња у односу на њихове мотиве и целокупно унутрашње стање, из кога су те радње произашле. Пошто пак има извесних радња, које се јављају као реакција извесних дражи, које имају основицу у извесним моментима социјалне заједнице, то се крим. психологија у многим тачкама допуњује социолошким истраживањима. Пошто су ове радње од значаја за криминалисту само онда, ако стоје у извесној вези са казним законом, то је потребно проучити такође ове законе као последицу и израз извесних момената, који леже у културном развићу извесног народа. У том циљу крим. психологија се служи истом методом, усвојеном у општој психологији и психијатрији, само што се у оцени материјала за посматрање, који пружа радња кривчева и његов начин живота, мора бити строго критички обазрив. Проста догматичка примена извесних закључака нормалне психологије и психијатрије на злочинца може одвести по-

грешним резултатима. С тога егзактна криминална психологија може постати тек поступно изменом извршених посматрања и стечених схватања од стране практичних правника, чиновника казнених завода, психијатара и психолога. Методична криминална психологија мора дакле имати за циљ екзактно излагање душевног стања злочинаца, без обзира на опште психолошке теорије. Криминална психологија обухвата по њему два дела: 1. општу криминалну психологију, где се истражује својство појединих душевних функција, као што су разум, способност схватања, лукавост, веза мисли и комплекси представа, особине воље и душе, узбудљивост, наклоност сили, полни нагони, сујета, егоизам, наклоност сугестији, уображењу и др., и 2. специјалну психопатологију, где се излажу разне психолошке групе криваца, који чине прелазни ступањ између психијатрије и казног права или особену врсту чисто кривичних типова.

С обзиром на особити значај душевнога слабоумља у криминалној психологији, он захтева, да се овај појам унесе у област казног права. Исто тако мора се озбиљно приступити проучавању извесних урођених психолошких момената у злочиначким фамилијама. Али поред овога проучавања злочинца, криминална психологија има да се бави и са психологијом оштећеног или повређеног кривичним делом, погрешно оптуженог или невинно осуђеног, условно или у опште пуштених осуђеника, као и психологијом оних лица, која учествују у истрази или у суђењу као што су полицијски органи, истражне судије, поротници и др.

Други референт, проф. *Митермајер*, вели да криминална психологија мора остати увек у тесној вези са општом психологијом, криминалном антропометријом и социологијом као и психијатријом; она се не сме задовољити једностраним усвајањем закључака једне од ових. У погледу њене методе, потребно је научно проучавање великих маса и појединих случајева. Таквим проучавањем дошло се већ до извесних резултата, као што су подела злочинаца у разне класе, и примена нарочитих средстава према томе у сузбијању криминалитета. У даљем научном раду потребно је: да се проуче психичне особености појединих врста кривичних дела; да се критични проуче појмови урачуљивости и кривичне одговорности; да се проучи практички значај мотива, који су имали

утицаја на извршење дела, и на послетку, да се озбиљно проучи дејство појединих врста казна и мера сигурности, што још није у довољној мери учињено. У сваком случају морамо се чувати од једностраног схватања, по коме се сваки злочинац сматра као болесник. Научна истраживања треба у том правцу још да се врше, јер психологија још није била у стању, да утврди тачну границу између појмова здравља и болести.

После ових реферата држао је кратко предавање *Dr. Hübner* из Бона о томе, како би на универзитетима требало отворити катедре за: криминалистику, антропологију и психологију злочинаца; науку о проучавању извршења најтежих кривичних дела; психологију судског поступка специјално психологију исказа; дактилоскопију с бертљонажом и науку о казним установама.

За тим је проф. *Ferri* држао предавање о криминалној и судској психологији, у коме је изложио односе између психологије лица злочину наклоњених, у колико су постали злочинци и психологије лица, која имају после службеног односа с овима као што су судије, сведоци, браниоци и тужиоци и др. Изложио је особите тешкоће, да се продре у замршена душевна стања свих лица, нарочито сведока, чији изкази често представљају нечувене заблуде. У циљу проналажења истине и заштите индивидуалности треба предузети знатне реформе у области кривичног судског поступка.

У дискусији је узео учешће проф. *Aschaffenburg*, и нарочито напоменуо, да се треба чувати добро извесних модерних психолошких метода у погледу дијагностике, које на пр. хоће по пулсу или извесној реакцији да закључе учешће извесног лица у извршењу каквог дела, јер често одводе заблудним закључцима.

Последње предавање пре подне држао је још *Dr. Finaioli* из Анконе о посматрању антрополошко-психичног карактера код војника-злочинаца, које га је одвело до закључка, да између злочинца из навике и случајног злочинца постоје знатне психолошке и антрополошке разлике.

После тога усвојена је у погледу свих ових предавања једна оваква резолуција: 1. методична криминална психологија неопходни је саставни део криминологије: 2. потребно је, да се обучавање у криминалној психологији прошири и

да се предузму мере за стварање установа за криминално-психолошко истраживања. Ове се имају придодати не само психијатријским клиникама, већ и правничким семинарима, казним заводима и централним полицијским надлештвима; и 3. трошкови ће за стварање ових установа бити мали у поређењу са коришћу за криминологију, особито са гледишта издатака у борби против криминалитета.

Следећа седница, седма по реду, била је после подне. По измењеном програму, услед недоласка два референта, који су имали говорити о казним заводима, приступило се предавању проф. *Dannemann-a* из Гисена, који је требао говорити у среду пре подне, па услед оскудице у времену није држао своје предавање. Он је говорио о потреби стављања под старатељство хронично криминалних лица као средству социјалне хигијене. Ако не постоји потреба да се она и даље, по издржаној казни, задрже у казним заводима, корисно је заштитити друштво од њих од новог извршења кривичних дела на тај начин, што ће се ставити под контролу извесног татора. Већина лекара казних завода, вели говорник, сматра ову меру као врло подесну и корисну. Он иде дотле, да захтева ову меру као обавезну у погледу хронично криминалних лица у уверењу да ће се тим надзором појачати гаранције у погледу ових лица по њиховом повратку у слободу.

У вези с тим предавањем, такође предавање заостало од среде пре подне, говорио је *Dr. Maier* из Цириха о стерилизацији злочинаца као средству социјалне хигијене. Он наводи, да се један велики део психичких аномалија, специјално оних које одводе криминалитету, преноси наслеђем, и да би према томе требало вештачким путем спречити стварање антисоцијалних елемената. Случај на пр. са слабоумним, епилептичарима и неизлечиво душевним болесним лицима. С тога предлаже, да се усвоје у законодавству строге казнене одредбе, којим би се спречавао брак таквим лицима; или би се имало другим начином, стерилизацијом, спречити оплођавање ван брака, нарочито злочинцима повратницима. Наводи да сличне мере постоје у Индијани у Америци од 1907 г. и да је с успехом примењена стерилизација на 873 злочинца. Извесни покушаји, који су учињени у том правцу у Швајцарској, имали су такође успеха.

Против ових идеја устали су проф. *Сомер*, доказујући да је то противно науци о наслеђивању, и проф. *фан Хамел* из разлога етичких.

За тим је држао предавање *Dr. Vervaeck* из Брисла о Лабораторијуму за криминалну антропологију казног завода *Forest* код Брисла и његовом значају, који се састоји поглавито у томе, да систематски проучи аномалне злочинце са антрополошког, медицинског и психијатријског гледишта у погледу њиховог расположења и понашања у казном заводу, особито пак испитивање душевно оболелих и недисциплинованих осуђеника. Његов се предлог састоји у томе, да се у важнијим центрима, као што су душевне болнице и казни завод, подигну лабораторијуми за антрополошка истраживања, који би поред практичних студија, имали да прикупљају научна методична искуства у погледу биолошких и социолошких погодаба злочинаца, душевно болесних и аномалних лица у опште.

Судија *de Ryckère* из Брисла држао је предавање о научној полицији и њеном односу према судовима, па вели, да између суда и полиције постоји стално извесан латентан антагонизам, који произлази отуда, што се ове две установе не разумеју међусобно. Да би се одржала потребна веза он предлаже, да судски чиновници, пре но што отпочну свој рад у суду, проведу извесно време код полиције као њени сарадници, јер никаква теоријска спрема не може да накнади она практична знања, која се добију службом у полицији. Трбало би, вели, такође установити извесну школу научне полиције, са нарочитим програмом: 1. о дужностима у погледу констатовања кривичног дела; 2. о идентификацији; 3. о криминалној антропологији, и 4. о другим помоћним наукама: физици, хемији, анатомији, психијатрији и т. д. Такође, с друге стране требало би за полицијске служитеље (жандарме, ажане) установити нарочите практичне курсеве.

За тим је било на реду накнадно пријављено предавање, које је држао *Dr. Serieux* из Париза о затварању аномалних лица у нарочитим азилима сигурности и државним затворима. Одбрана друштва има се постићи на тај начин, што би се подигле 3 врсте завода: 1. азили за злочинце, који полуде у току издржања казне; 2. завод за тешко душевно болесне и опасна лица, и 3. азили сигурности за душевно болесна

лица, која немају способности за самосталан живот. Износи интересан податак, да Бастиља није била само затвор одређен за оне, који су сметали влади, већ да је то био и азил сигурности, где су се поред многобројних злочинаца налазила смештена и душевно болесна лица.

За тим је *Dr. Taralli* из Италије, говорио о утицају импотенције и сексуалне неврастеније на злочин. Он наводи, да у криминалној антропологији још није дата довољна важност овоме утицају, који је неоспоран и даје права чак стварању једне нарочите групе криваца, чија кривица има узрока у психичким поремећајима сексуалног порекла. Стога истиче потребу дубљег проучавања овога питања, на које скреће пажњу конгреса.

На послетку држао је проф. *Aschaffenburg* предавање о злочинцима који постану душевно болесним и душевно болесним лицима који постану злочинци, предавање које је било одређено још за четврту седницу, па одложено за ову. У супротности са досадашњим схватањем он држи, да је досадашња подела душевно болесних лица у извесне категорије вештачка и научно неоснована, према чему и мере сигурности, које имају да се предузму, не одговарају циљу. Опасност злочинца душевно болесног мора бити једино мерило за потребно поступање с њим.

За последњи, пети дан, осму седницу конгреса, остављено је за реферисање и дискусију велико правно-медицинско питање о смањеној урачуњивости. Референти су били: проф. *Kahl* из Берлина и председник суда *Engelen* из Холандије.

Прво је говорио *Engelen*. Његове су тезе ово: држава има дужност, да се нарочито бави питањем о смањено урачуњивим лицима, као таквим; казнени законик не треба да даје никакву одредбу о том појму; судији треба оставити пуну слободу, да према душевном стању дотичног лица изрекне било казну или какву меру сигурности, или обоје заједно; у сваком случају судија треба да саслуша стручне вештаке, али ипак своју одлуку самостално да изрекне; нарочити закон треба да предвиди потребне мере сигурности; напослетку треба допустити поновно суђење ако постоји сумња, после изречене казне, да је дотично лице смањено урачуњиво.

Проф. *Kahl*, као члан комисије за израду пројекта немачког казног законика, присталица је теорије о смањеној урачуњивости; управо он је један од представника ове тео-

рије. Суштина његовог предавања састоји се у овоме: 1. ток развића казног права у европским државама пружа нам доказ, да је законодавно признање појма смањене урачуњивости постало неопходним услед захтева правичности и целисходности; 2. он захтева, противно предговорику, да се појам смањене урачуњивости у законик тачно опише, с обзиром на биолошко-психолошку методу. Као правно-психолошко обележје има се узети, не смањена слобода остварења воље, већ оскудица интелекта за социјално-правни поредак и оскудица снаге противљења злочиначким нагонима; и 3. смањено урачуњиви имају се казнити, а врсту и величину казне оставити слободном избору судије. При томе је од особитог значаја потоње извршење казне.

Поводом ових теза отворила се живља дискусија у којој су неколико говорника узели реч:

проф. *van Hamel, jun.* указује на опасност од сувише великог проширења појма смањене урачуњивости, јер би на тај начин код већине људи био ослабљен осећај одговорности, као што би се смањила и отпорна снага противљењу антисоцијалним радњама;

проф. *Ferri* пристаје уз реферат Кала само из тих разлога, јер се на тај начин проширује примена мера сигурности; у осталом у принципу он је противан појму смањене урачуњивости, јер има само две могућности: урачуњивост и нерачуњивост, — нешто треће не постоји; напротив

проф. *Aschaffenburg* наводи да о постојању смањене урачуњивости нема више сумње; има само да се расправи питање: како ваља поступати с таквим лицима т. ј. наћи подесна средства у борби против њих, поглавито пак изменити за њих начин извршења казне, при којој и присталице смањене урачуњивости хоће да остану; — противно је гледиште заступао

Dr. Longard, који вели, да стање лица са смањеном урачуњивости представља болест, и да према томе нема места примени казне, већ извесним мерама сигурности у циљу заштите друштва од њих;

тајни саветник *Krohne* напомиње да се у захтевима мора бити скромно у погледу извршења казне; не сме се ићи далеко на основу теоријских утврђених разлика код злочинаца и за сваку врсту тражити нарочите заводе, јер све те жеље наседају на финансијским тешкоћама.

На послетку по овом питању говорио је понова референат проф. Кал, истичући, да казнено право не може и даље остати без усвајања појма смањене урачуљивости која ублажава или смањује казну, јер се у противном сувише неправедно поступа с лицима смањене урачуљивости.

После тога приступило се доношењу резолуције по предмету неодређене осуде, чију сам садржину у извештају са седнице од среде саопштио.

За тим је конгрес по предлогу судије Aschaffenburg-a усвојио да се комисији која ради пројекат немачког казног законика достави до знања жеља конгреса, да се питање о условном одпусту осуђеника регулише на тај начин, што ће о томе решавати, не Минист. Правде, већ нарочита комисија, у којој би се налазио и стручан лекар-психијатра и један судија.

Тиме је научан рад конгреса био завршен. Односно избора места за идући конгрес, који има бити после пет година, остало је нерешено. У питању су Штоколм и Будапешта. Конгрес је закључио у подне председник седнице Кроне.

На завршетку овог извештаја неколико речи о другим стварима. У вези с конгресом била је у истој згради велике трговачке школе доста интересна изложба важнијих криминално-антрополошких предмета. Било је изложено 225 предмета. — На конгресу је било око 200 чланова, међу којима су се налазили и нарочити изасланици страних држава: Бугарске, Данске, Италије, Португалије, Румуније, Србије, Угарске, Француске, Шведске и Холандије, који су у име својих влада, које су их послале поздравили конгрес. — Варош Келн давала је у част свих чланова конгреса банкет, на коме су говорници излагали значај конгреса по развиће правне науке у борби против криминалитета; а осим тога у част конгресиста била је и једна представа у опери. — Чланови конгреса ради ближег упознавања имали су такође један интимни банкет, који је представљао пријатељско вече људи заузетих истим мислима на општем добру човечанства. — Осем тога чланови одбора за овај конгрес, проф. Ашафенбург и проф. Сомер, приредили су, поглавито у част страних чланова конгреса, први једно соаре у своме дому, а други вечеру у једном хотел-ресторану, чиме су показали своје немачко гостопримство

људима страних нација, с којима осећају научно сродство и пријатељство.

Још нешто. Ја лично осећао сам пријатно задовољство на овоме конгресу, што сам, поред тога што сам с ранијих конгреса нашао своје старе пријатеље, стекао нове познанике и пријатеље, међу којима истичем проф. *Кала, Глајспаха, Розенфелда*, који су ми поред ранијег познаника проф. *Митермајера* и новог *Куреле* обећали критичну сарадњу на пројекту нашег казног законика, чију немачку редакцију они већ имају.

Колика је пак корист од тога, што је наш пројекат преведен на немачки језик, види се по томе, што су проф. Глајспех и проф. Кал исти помињали у својим рефератима на овом конгресу, први у погледу неодређене осуде код повратника, други код смањене урачуљивости. Да је у своје време било више интереса, требало је превести на немачки и наш позитивни казни законик, па би и он, као и сви остали страни законици, који су преведени, био у упоредним проучавањима предмет оцене и спомена, као што је сад учињен добар почетак с овим преводом, који прави познанство са европском науком казног права.

Напомињем још и ово: да сам у разговору са поменутом господом професорима добио савет, да ми не бисмо требали, да журимо, да наш пројекат учинимо законом, пре но што пројекти: швајцарски, немачки и аустријски то постану у својим државама, како би се могли користити њиховим искуством, и не би имали после потребе за скором изменом новог законика.

У сваком случају наш је пројекат наишао на пријатељски пријем у науци. Сад само треба још даље наставити рад који иде својим редовним током: али не журити. Резултати нове школе нису показали, да се на њима може сада сазидати нова, добра и солидна зграда. Рад целог конгреса носи упечаток сумње, тежње за нечим бољим, што се није пронашло. Хоће се проба, у чији се успех још није сигурно. И онда изађе сасвим тачно опажање проф. Ферри-а, да смо ми сада с науком казног права у стадиуму кризе. Причекајмо, да та криза прође, поправимо стару зграду, јер су поправке могуће, али је нерушимо. Специјално за нас, у Србији има колосалне опасности од усвајања идеја нове школе у њеним консеквенцама, које ће одвести потпуном ослабљењу

појма правичности који је у нашем народу иначе јако уздрман, и без сумње још јаче појачати иначе знатан криминалитет. До новог законика појачајмо веру у правосуђе и спремимо добру истражну власт.

Нека ми је допуштено напоследку саопштити читаоцима још и ово писмо, које је председник конгреса проф. *Ашафенбург*, на француском језику, упутио нашем Г. Министру Правде. Оно, у преводу гласи:

„У име чланова VII. међународног конгреса за криминалну антропологију особито сам задовољан, што сте учинили, да Краљевина Србија буде заступљена на нашем конгресу са два делегата. Њихово нас је присуство учинило толико срећнијим, што смо истовремено имали задовољство, да на овом конгресу поздравимо господу Суботиће.¹

„С обзиром на живо интересовање, које сте нам посведочили, ја мислим, да ће радови нашег конгреса бити од велике важности за нови српски казнени законик, чији је пројекат наишао у Немачкој на најживљу пажњу.

„Ја се чак надам да ћу ускоро моћи у своме месечном часопису објавити ваш пројекат у два чланка.

„Захваљујући вам понова на вашем интересовању, о коме сте нас уверили, остајем ваш искрено одани проф. Д-р Г. Ашафенбург“.

32958

¹ Званични делегати Владини били су г. Д. Ђ. Алимпић, инспектор М. У. Дела и г. Александар Ј. Кузмановић, секретар М. У. Дела. Писац ових редова, налазећи се у то време у Француској, дошао је од своје воље на овај конгрес. Неслужбено је учествовао на конгресу и г. Д-р В. М. Суботић, управник болнице за душевне болести из Београда.